مسئوولیت متن و شکل بدوش نویسندهٔ مضمون میباشد، عقیدهٔ نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاین نمی باشد.

محمد معصوم هوتک ۲۰۱۹/۰۶/۳۰

د کندهار سفر

لومړۍ برخه

جَذّبه مي د دلــــــبر ځکوي و ځان ته
ګنه هومري طاقت نه لرم په زور ځم

شمس الدين کاکړ

کور ئې ډاګ مه کړې، دا وخت هم په ځونده (ځومره) بېره روان دئ چي مخ راګرزوې، بیا کلونه تېر سوي وي . وطن ته له تېر وار ورتګ څخه مي څه باندي څلور کاله تېر سول . زه چي وایم پرون وو. که قسم واخلم ، حانِث به نه سم چي په دې څلور کاله کي به هر کال غوټه تړلې راته پرته وه ،ناڅاپه به يو داسي ښکېل په کښېوت چي سفر به ئې راڅخه پاته کړ. سږ کال مي هم د پخوا په شان د سفر چورتونه په ژمي کي لا پیل کړل. زړه مي راته وویل چي د مني وخت ته به کار سموم. دغه وخت د کندهار انار او اَیته انګور ښه په موج کي وي، هوا هم توده نه وي او زما د ډاکټرانو اپاینټمنټونه هم يو په بل پسې نه وي . بس پر دغه فیصله مي په زړه کي آمين ووایه او د مني په انتظار کښېنستم. خو وایي تدبير تړي تقدير پر خاندي،د سږ کال (۲۰۱۹ع) د اپرېل مياشتي په سر کي مي خور له ويرجينيا څخه تيلفون راوکړ. ژوولي ژوولي خبري ئې کولې . په مطلب ئې نه پوهېدم . په پای کي ئې تر خوله بې اختياره ووتل چي " حاجي عبدالله شهيد سو". لکه د توپک ټک چي ئې راباندي وکړ. نور نو د خبرو ولوېدم . تيلفون مي مېرمني ته ورکړ. هغې د پېښي تفصيل ځني وپوښت او ماته ئې انا لله و انا اليه راجعون وويل. اسمان راباندي وڅرخېد .

حاجي عبدالله د افغانستان د ځلوېښت کلني بخولي نه لومړی شهيد دئ، نه وروستی. په دې څلوېښتو کلونو کي په لکو مېرمني کونډي سوي دي، په لکو ماشومانو د يتيمۍ څپېړي پر مخ خوړلي دي، په لکو ځوانان او زاړه د خپلو عزيزانو تر جنازو لاندي سوي او تر ګوره ئې رسولي دي، د لکو انسانانو مړي و لحدونه ورک سوي دي، خو حاجي عبدالله مي هم سکه د اکا زوی وو، هم مي انډېوال وو. يو ځای مو لوبي کړي وې. يو ځای موسبق ويلی وو. يو ځای مو مېلې و ښکارونه کړي ول، يو ځای مو څلوېښت کاله پرله پسې د باغ بانداړونه کړي ول. طبيعي ده چي مرګ ئې راته لوی غم جوړ کړ. د غم پله ئې په دې هم درنه وه چي په وطن کي زموږ د پراخي کورنۍ راپاته سپين ږيري هم دی وو. تر شهادت ئې دوې درې ورځي تر مخه مي له کاناډا څخه په تيلفون کي د روغ جوړ پوښتنه ځني وکړه، راته وې ويل " بنګړی يم بنګړی!". خو اوس دادئ خبر سوم چي کورته د تګ په حال کي د پوليسو رينجر موټر د شا پاله وواهه. پوليس په منډه ځني وتښتېدل او دی ئې پر سړک ټوکر ټوکر پرېښوو،چي تر روغتونه ئې رساوه، هسي مازي ساه پکښې چونېدله. نور نو وطن ته د تګ له پاره د ځنډ پلمه پاته نه سوه. جنازې ته خو ئې رسېدلای نه سوای، خو کندهار ته مي د تګ تياری ونيو. په الامارات ايرلاين کي مي تر دوبۍ پوري د تګ راتګ ټکټ رانيو او له دوبۍ څخه د آريانا افغان شرکت ټکټ. د سفر پلان مي داسي جوړ کړ چي د فاتحو تر مراسمو وروسته به د خپلو ځينوچاپ ته تيارو آثارو د چاپ غم خورم، د پلرنۍ هديرې پر ځينو قبرو باندي د شنختو درولو چاره به پر مخ وهم، له فرهنګيانو او فرهنګپالو سره به ليدني کتني کوم او که راته ممکنه سوه کابل ته به هم سفر کوم. تر تګ وړاندي مي د ښاغلي استاد آصف بهاند په مرسته خپل يو پخوانی کتاب (پوخ کانی) د ورځنيو حالاتو او تبليغاتي هياهوی له اسيته د يوه ضرورت له مخي په افغان جرمن آنلاين وېبپاڼه کي کښېښوو1. بهاند صاحب د کتاب تر ايښوولو وروسته تيلفون راوکړ او ماته ئې د ښه سفر په هيله د نورو خبرو په ترڅ کي د غوټۍ خاوري د وفات غمجن خبر هم راکړ.

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکني د ليکنيزې بني پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليږلو مخکي په ځير و لولئ

غوټۍ خاوري د افغانستان د علوموااکاډیمی غړې او د څو کتابو لرونکي لیکواله پېښنته وه. زه چي په افغانستان کي د اوسېدو پر مهال په باختر اطلاعاتي آژانس پښتو څانګه کي مسلکي غړی وم، غوټۍ خاوري هم له پښتو څانګي سره همکاري درلوده او له نږدې مو سره پېژندل. ددې وفات یوه علمي و ادبي ضایعه ده. پاک خدای دي جنتونه په نصیب کړي.د وفات تاریخي ماده مي سمدلاسه په دې بیت کي وموندله:

خاوري نه ده، صرف له سترګو پنهاني سوه
نیم حیات ولاړ له "غوټۍ" جـــاوداني سوه

حل ئې داسي دئ:

نیم حیات = حی = ۱۸
غوټۍ = ۱۴۱۶
د (ولاړ) په قرینه که له ۱۴۱۶ څخه ۱۸ کم سي ۱۳۹۸ پاتېږي. غوټۍ خاوري د ۱۳۹۸ ش کال د حمل پر شپاړسمه = ۵ مه د اپریل ۲۰۱۹ع د جمعې په ورځ په کابل کي د ۵۸ کالو په عمر وفات سوه .

د سفر تر تیاریو وروسته د ۲۰۱۹ع کال د اپرېل پر اوومه د یکشنبې په ورځ د ماپښین پر دوه نیمو بجو له ټورنټو څخه دوبۍ ته رهي سوم . د ټورنټو هوایي ډګر ته پر لاري مي دا څو بیتونه ولیکل:

وطنه! دا واري درځـــم خــــــو پـه ژړا درځم
لـه حـــــوادثـو اندېښمن یـــــم وارخطا درځم

نه مي تفریح، نـه مي چکر، نه مي مېله په زړه کي
و څـو غـــــــــمجنو ته په عُـــــذر او پاتا درځم

تن مي رنځور، زړه مي غمجن غړي کمزوري ټوله
اوږده ســــــــفر تـه کړوپـه ملا یم پر عصا درځم

کـه مي نـصیـب وي په بل وار وطـنـه ستا د دیدن
لـه خـدایـه غواړم چي پـه خوښ زړه و خندا درځم

دوبۍ ته په دا سبا د ورځي پر یوولس نیمو بجو ورسېدم.

په دوبۍ کي د آریانا شرکت الوتني ته اووه لس ساعته پاته وه او دا وخت مي باید په دوبۍ هوایي ډګر کي په انتظار تېر کړی وای. د هوایي ډګر په اول ترمینل کي له یوه کاکړ مُلا سره مخامخ سوم. نوم ئي ملا عبدالعزیز وو. ډېر بامعلوماته او با مطالعه سړی وو. مُلایي ئي خوښي کړې وه او په تجارت ئي ځان مصروف کړی وو. زما آثار او کتابونه ئي کتلي ول او زما په لیدو ئي خوښي وښوولېه. د هوایي ډګر ستومانوونکی انتظار مي له دغه وطنوال سره په مباحثو او خبرو اترو ډېر لنډ سو. په پای کي د آریانا الوتکي د الوتني وخت راورسېد او دسه شنبې په ورځ د اپرېل پر نهمه د سهار پر اووه بجي مي د کندهار پر نړیوال هوایي ډګر پښه کښېښووله. له څلورو کالو وروسته مي بیا پخپل پلرني ټاټوبي کي د ساه کښلونېکمرغي په برخه سوه. هوایي ډګر ته مي خوریی حاجي فیروزالدین راوتلی وو.

نم نمک باران اورېدئ چي مخ مو پر کور ونیو. له هوایي ډګر څخه تر ښاره پوري ډېره پراخه (highway) جوړه سوې وه چي د پرمختللو هیوادو له لویو لارو سره ورته ایسېدله. دا لویه لار راته نوی انکشاف و ایسېد. په جګړه ځبلي هیواد کي د عمران او ودانۍ لړ کار هم پر چا مجرا کېږي، دا خو لا یوه ستره پروژه وه چي بشپړه سوې وه. د خوریي کور مي په اوله عینو مینه کي پر دیارلسم سړک پروت دئ. د عینو مینې له برکته ددغه عصري ښار کورونه منظم ادرس لري . سړک ئي معلوم دئ او د کور لمبر ئي هم. ددغو منظمو او عصري کورو په کتو سره ، ماته هغه پخوا کلونه رایاد سول چي د لیک پر پاکټ به ئي کښلي وه :" لفافۀ هذا در شهر قندهار بدست برادر بجان برابرم در ساعت نیک برسد". نه به د (برادر) ادرس معلوم وو، نه د کور و دوکان پته. مرحوم ابراهیم جان کاکړ یو وخت راته ویلي وه چي ډېر پخوا به ئي د لیک د پاکټ پر دا بله خوا(بحوالۀ قطمیرات) لیکلي وه. ده به ویل چي د هغه وخت عام ذهنیت داسي وو چي دغي جملې د لیک له سالم رسېدو سره مرسته کوله ! القطمیر خو په لغت کي د خرما د پوست او مندکي (زړي) تر منځ نازک وَرَغ (ورق) ته وایي او معمولاً د وزن له پاره کارېږي. خو دا چي ولي خلکو د پاکټ پر شا دغه کلمه لیکل؟ تر ټوټکي په ها خوا بل څه نه ځنې راوزي .

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بنې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولئ

دغه ورځ مي له دوستانو سره په غمشريکي او د شهيد حاجي عبدالله پر وير تېره کړه. ډېرو دوستانو او شناخته خپلو پرله پسي تيلفونونه را کول او غمشريکي ئي راسره ښوولې. د ټولو دي کور ودان وي. پر کورو دي د غم ناره نه کېږي. د اپرېل پر لسمه (۲۱ حمل ۱۳۹۸ش) خپلي پلرنۍ هديرې ته ولاړم. د حاجي عبدالله قبر ته مي د دوعا لاسونه پورته کړل او له پاک خدايه مي ورته د جنتو هيله وکړه. وروسته د نورو حقدارانو پر مزارونو وګرځېدم . د خپل مشراکا له زوی حاجي نجيب الله سره مي د هديرې پر ځينو قبرونو باندي د شنختو لګولو مسئله طرحه کړه او په تېره بيا د خپل نيکه مولوي صالح محمد هوتک کندهاري د مزار جوړولو اراده مي ورسره شريکه کړه. د شنختو د متن ليکلو کار ئي ما پر غاړه واخيست او د نورو چارو سرته رسول مي ده ته پر غاړه ور واچول. د شنختو له جوړوونکو سره مي مقدماتي خبري په دا سبا وکړې او فرمايش مي ورکړ .

زموږ پلرنۍ هديره د کندهار ښار په احمدشاهي هديره کي د حضرتجي بابا د زيارت شمال ته پرته ده. د هديرې لويديځ خواته د کندهار د سدوزو د مشهوري کورنۍ (د لوی احمد شاه بابا د اخلافو) هديره او جنوب ته ئي د کندهار د مشهورو سوداګرو او اجتماعي شخصيتونو اروابناد موسی خان او اروابناد عطاجان د کورنۍ هديره واقع ده. پر دې درو سرو هديرو پاخه دېوالونه را تاو سوي او د پاسه ئي د اوسپني کټارې پر ولاړې دي. زموږ په هديره کي زموږ د پراخي کورنۍ د نارينه او ښځو يو سل و دواتيا (۱۸۲) قبرونه ماته په نامه را معلوم دي او د ټولي هديرې نخشه راسره سته. ددې نخشي ترتيبوونکی زما د اکا زوی مرحوم حاجي عبدالمتين دئ چي نخشه ئي د خپل پلار او نورو مشرانو له ياداښتو څخه برابره کړې ده . د نخشي اصل د حاجي صاحب له زوی حاجي مسعود ګلالي سره خوندي دئ او يو نقل (کاپي) ئي زما سره هم سته. په دې هديره کي اول قبر زموږ د مشر نيکه محبت خان هوتک دئ چي په کورنۍ کي مو (بابکو) باله او د لوی احمد شاه بابا په فرمان د کندهار ښار (اشرف البلاد) د ودانولو پر وخت (۱۱۶۹ هـ ق) د زابل ولايت له سيوري څخه له خپل ورور صحبت خان سره يو ځای کندهار ښار ته راغوښتل سوی وو .

په دغه ورځ ښاغلي حمد الله صحاف، کاکا اسدالله خان او بسم الله خان کور ته راغلل. له حمدالله صحاف سره شپېته کلنه پېژندګلوي لرم. هغه وخت چي ما پر اروابناد ملا عبدالسلام اخند باندي دده د صحافی په دوکان کي درس وايه، حمدالله مي ليدئ چي د خپل پلار ملا حبيب الله اخوند (مشهور په وکيل صاحب) په دوکان کي په درس لګيا وو. دغه دوه دوکانه د کندهار د ارګ بازار په لويديځه راسته کي د سيد عکاس دوکان څنګ ته واقع ول. مرحوم ملا حبيب الله اخوند او ملا محمد قاسم اخوند دوه ورونه ول چي په همدغه بازار کي ئي د کتابو تجارت او د صحافت چاري پر مخ وهلې. ددوی قبله ګاه ملا نور محمد اخوند نومېدئ چي د خپل عصر له جيّدو علماوو څخه وو او د پنجوايي اولسوالی په زنګاوات کي اوسېدئ. د ملا نورمحمد اخوند پلار ملا عبدالخالق اخوند هم د علم برخه درلوده. ددغي کورنۍ لوی نيکه ژيړي بابا نومېدئ چي زيارت ئي د (امارت) په کلي مشهور دئ. د ملا حبيب الله اخوند ورونه ملا عبيدالله صاحب او حاجي ملا محمد قاسم اخوند مدرس ملايان تېر سوي دي. ملا حبيب الله اخوند (وکيل صاحب) د برتانوي هند په لويو ښارو کي د علم د کسبولو په نيامت کلونه کلونه تېر کړي ول او کله چي د ۱۳۲۰ هـ ش کال په حدودو کي کندهار ته رغی، نو ئي د شاو خوا کليو په مسجدو کي امامتونه او تدريس کاوه. څه موده ووسته ئي د مسجدو امامتونه پرېښوول او کتابو خرڅولو او صحافت په چارو ئي لاس پوري کړ. وکيل صاحب منوّر ملا وو، شعري طبعه ئي درلوده او د فارسي او پښتوشعراوو دېوانونه ئي مطالعه کړي ول. زه (هوتک) چي به هر وخت کويټي ته ورغلم، له ده سره مي کتل. وروستی وار چي مي وليد (۱۹۹۷ع)، د وخت له حالاتو څخه ډېر شاکي وو په ډېر افسوس ئي ويل چي:

"انسانان مسخه سوي دي، د يوه انسان د حالالېدو ويديو اخلي او په وياړ ئي خپروي. "

نور بيا

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکني د ليکنيزي بني پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليږلو مخکي په ځير و لولئ